

NEMESKÜRTY ISTVÁN

Felix Austria

1937 nyarán nyelvtanulás céljából cseregyerekként Ausztriába kerültem. Régi szokás szerint a nyár felét ott töltöttem egy hittanárunk közvetítésével levelezés útján megismert családnál, ahonnan a velem egykorú osztrák fiúval a nyár második felére Magyarországra utaztunk. Én megtanultam németül – pontosabban osztrákul –, cserepajtásom viszont nem tanult meg magyarul, de megismerte hazánkat.

Egy este a Freyung nevű bérházcsoport kertvendéglőjében ültünk, a felnőttek söröztek, mi a Kracherl nevű málnaízű szörpöt kóstolgattuk. A vendéglátó bácsi odaszólt hozzám: – Látod azt a két urat a szomszéd asztalnál? Odanéztam, de nem vettem észre semmi különösét. Két rövid bőrnadrágos, kockás ingű középkorú férfi beszélgetett. Egyikük sós kiflit evett, és néha megigazította szemüvegét. Ügyet se vetettek környezetükre, elmerültek a maguk választotta témában. Legföljebb az tűnhetett fel, hogy a tanáros külsejű szemüveges urat – akár a közeli, a bécsiek által skótnak nevezett bencés gimnázium tanára is lehetett volna – többen köszöntik a közeli asztaloktól, feléje emelve kancsóikat.

– Schuschnigg kancellár – világosított fel Sepp bácsi. Gyakran jár ide a barátjával, egy ügyvéddel.

Meglepődtem. Ez a pillanat maradandóan belém vésődött. A mi miniszterelnökünket elképzelni se lehetett nyári kertvendéglőben rövid, viseltes bőrnadrágban sörözve. Darányi Kálmán képe díszmagyarban ködlött fel előttem, de legalábbis cilinderben, mert egyszer így pillantottam meg véletlenül a Nagyboldogasszony útja kanyarulatában, ahol a Mányoki út torkollik belé; ott akkor egy hatalmas kerttel övezett régi kastély állt, s ő oda sietett garden-partyra. Nem az lepott meg, hogy az osztrák kancellárt nem őrzik – pedig őrizhették volna elődjének, az őrizetlenül hagyott Dollfuss kancellárnak pár évvel korábbi lemészárlása óta –, hiszen akkor még senkit sem őriztek úgy, mint ma segédállamtitkárokat vagy pártkorifeusokat, még Horthy Miklós is magányosan sétálgatott, ha kedve szottyan; hanem az, hogy nálunk áthághatatlan társadalmi illem-szabályoknak fittyet hányva élte nyilvánosan a saját magánéletét.

*

Ausztria már ilyen szempontból is példa lehet – lehetne – nekünk, ha a magyar bevásárló turisták körülnézve magukba szállnának. Mi azért vagyunk elhanyagoltak és piszkosak – mert azok vagyunk –, mert az ország rég nem a tulajdonunk, illetve, amikor 1990-ben ismét azzá lett, maradt a beidegződés, hogy tartsa rendben az, aki uralkodik. Mondjuk a kormány. Az osztrák embernek eszébe se jut összefüggést találni vagy keresni a mindenkori hatalom – legyen az a községi előljáróság – és a saját környezete között.

Ha a magyar politikusok és vezetők között több lenne a lélekgyógyászatilag képzett vagy tájékozott ember, tudnák, mit jelent, ha egy – különben jómódú családból származó – ember piszkos vagy rendetlen, ha arca maszatos, ha körme feketélik, ha kócos. De nem tudják, olyannyira, hogy most már, mintegy dacos csakazértisként, kötelező divat lett a piszkos, a kidöntött szemetesládák, a feldúlt vasúti és villamoskocsik. Az önérdékből elkövetett pusztításnak legalább oka van – a kielégülésként végrehajtott dúlás viszont félelmetes. Sok ember mintha azért tartana kutyát, hogy legyen mivel telerondítani a várost. Nézzék meg az osztrák utcát akár száz kutya sétáltatása után – megértik, mire gondolok. Ezt a kellemetlen magunk-bírálatát azért kellett ideírni, hogy kétségtelenné váljék mondandómnak ez a része, vagyis, hogy mekkora civilizációs jelentősége van Ausztria tisztaságának. Ők tudják, hogy az egész ország az övék.

Térjünk vissza arra, amit újfent csak némelyek bosszantására, felebaráti szeretetnek nevezek.

Köztudott, hogy Magyarországnak ugyancsak meggyúlt a baja néha a Habsburgokkal, mint mondani szokás, Ausztriával.

Ritkábban emlegetjük, hogy az osztrák nép, lakosság, társadalom, viszont mindig természetes, józan, köszönetet se váró segíteni akarással gyámolította a rászorulókat: Kufstein rabjait, büntetőalakulatokba sorozott rebellis honvédeket, a mindenkori politika ellenfeleit vagy akár a kurucokat. Számptalan emlékirat tanúskodik erről. De ha valaki kételkedne, idézze emlékezetébe ötvenhat őszét. Amit akkor Ausztria mint állam, és az osztrák lakosság mint nép értünk tett: feledhetetlen. Egy évvel korábban, 1955 őszén váltak csak szabaddá, alig egy éve, hogy fellélegezhettek, és megkezdheték a megszálló katonák által igénybe vett kastélyok, pajták, középületek, kórházak kitakarítását, és máris nyakukon a magyar menekültáradat. (Lám, ismét a kitakarításnál bukkannak ki: pár éve, hogy kivonultak tőlünk, de még mindig számptalan ebek harmincadjára hányt épület, terület árulkodik a gondba vétel hiányáról.) A magyar menekülteket mégis befogadták, pedig tizenegy évvel korábban is magyar menekültulám árasztotta el őket. És most itt az újabb, 1956-ban.

Menekültek... A magyarországi lakosságnak jelentős százaléka hagyta el hazáját az elmúlt világháború után: 1944–45-ben, majd 1956-ban tömegesen; közben és később szívárogvá, de szintén nem elhanyagolható számban. Mi, magyarok természetesnek vesszük ezt: bántották őket, féltek, tehát odébbköltöztek.

Ausztriát történelme során gyakran érte, ha nem is ekkora, de súlyos csapás. A középkorban néha magyarok, aztán törökök, a harmincéves háborúk nemzetközi zsoldoshada, majd a napóleoni háborúk zaklatásai, végül a szovjet megszállás. Az osztrákok mégse menekültek. Az ő történelmük olyan fejetlen menekülő tömeget, mint a mienk volt, nem ismer. (Talán Amerikába se vándoroltak tőlük annyian és úgy, mint mitőlünk...) Kivárták, amíg a betolakodó távozik. És távozott. Ők pedig szépen éltek (és nyilván szenvedtek,

Bécs, Graben

vagy nélkülöztek) a hazájukban, söprögetve a házuk táját, és virággal díszítve az ablakokat, erkélyeket.

Mindennek természetesen mérhető anyagi következménye és haszna van. Nevezetesen például az idegenforgalomban. Az osztrák nem úgy lát vendéget, mint a Balaton-parti magyar, vagy mint a fővárosi éttermek személyzete; nem kifosztani akarja a vendéget, hanem megtartani. Ha újabban valaki szórakozottságból magyaros vendégszeretetet emleget, akkor az csak üres szónoki fogás lehet. Persze Ausztria sem „szere-ti” a vendéget, hanem – kiszolgálja. Gondoskodik róla. Ebből természetesen haszna származik. A hasznot nem mulatja el, hanem visszaforgatja a vendéglátásba, az idegenforgalomba.

Feltűnő, hogy az osztrákok szívesen járnak népviseletben. Az osztrák képsugárzó intézmény hetente közvetít népzenei estéket, amikor szereplők és nézők egyaránt népviseletet öltenek. Ez fel se tűnik. Mi más ez, mint az identitás-vállalásnak, önértetnek megnyilvánulása. Államférfiak is meg-megjelennek népviseletben.

Ehhez képest mi, magyarok rettegünk a magyaros ruházattól. Ha valaki mégis megjelenik akár a legszerényebb, zsinóros fekete öltönyben, olyan hajsza indul ellene, hogy azt elviselni nem tudja. Vagyis a közvélemény – vagy a közvéleményt alakító, befolyásoló hangadó – nem akarja, nem tudja, nem meri azt az identitást vállalni, amit az osztrák lakosság magától értetődően vállal. Kérdés, hogy egészséges és hasznos-e a nemzetköziségbe olvadásnak ez a foka és módja? Ha az osztrák táj, vendéglátás, életvitel semmiben sem különbözne a svédétől, amerikaiától vagy magyartól – miért látogasson oda valaki, miért költson pénzt arra, amit otthon is láthat?

Én még emlékszem arra, hogy a neszmiyi módos gazdák nyaranta fehér gatyát hordtak. Nem hivalkodásból, nem is „gyöngyösbokrétáskodásból”, hanem mert ezt szokták meg, ez volt egészséges és természetes. Nem is volt olcsó, ezért a napszámosok vagy zselélérek nem hordtak gatyát. Ily módon az afféle „paraszti díszmagyarnak” számított. Nem sírom ezt vissza. Csak felidéztem.

Ha megkérdeznénk egy osztrák népviseletben – rövid bőrnadrágban, népies zekében, „zergetollas” kalapban – járó osztrákot, milyen pártra szavazott, kiderülne, hogy szociáldemokrata rokonszenvezők éppúgy hordják a népviseletet és éneklük a népdalokat, mint például az osztrák néppárt hívei.

Boldog nép. Nem azért, mert császárai hajdan ügyesen házasodtak. Hanem – mert azonosak önmagukkal. Felix Austria.

Európai Utas, 17. sz. 1994/4.